

Inleiding

Dames en heren, hartelijk welkom. Dit is de laatste avond van de vierde editie van de Vertalersgeluktournee. Ik ben Andrea Kluitmann, vertaler Nederlands – Duits. Samen met Nicolette Hoekmeijer, vertaler Engels en Hanneke Martin van het Nederlands Letterenfonds ben ik een van de bedenkers en organisatoren van deze tournee, die mogelijk is gemaakt door het Nederlands Letterenfonds en het Lira Fonds. En vanavond danken we natuurlijk ook Boekhandel Van Rossum van harte. Boekhandelaar Joost Baars zal straks ook het rondetafelgesprek met de vertalers en het publiek leiden.

Vertalers van romans die zijn genomineerd voor de Europese Literatuurprijs 2014 vertellen over ons mooie en bijzondere vak. Het overkoepelende thema is: vertalers worden zichtbaar. Waarom eigenlijk? Hoort het niet juist bij ons vak dat we *onzichtbaar* zijn? Een collega van me zegt altijd: vertalen is als schoonmaken, je ziet het alleen als het niet of heel slecht is gedaan. Je zou dus kunnen zeggen: Zodra u het gevoel heeft een vertaling te lezen, hebben wij ons werk niet goed gedaan. In die zin, dus in de tekst (uitzonderingen daar gelaten) – moeten wij ons zo onzichtbaar mogelijk maken.

Maar we hebben wel veel te vertellen over de boeken die we zo ontzettend goed kennen omdat we er maanden-, soms zelfs jarenlang mee hebben geleefd. Boeken waarvoor we soms per se een uitgever wilden vinden. We hebben geprobeerd om ons enthousiasme te delen, soms door alvast maar hele hoofdstukken te vertalen, hebben boekenbeurzen bezocht en hebben met de auteur gecorrespondeerd of hem of haar ontmoet.

Een gemiddelde roman omvat tussen de 50.000 en 100.000 woorden. Elk van deze woorden is door het hoofd en de handen van de vertaler gegaan, en bijna elk woord of elke zin had ook anders kunnen worden vertaald. In vrijwel alle gevallen had een andere vertaler het ook anders gedaan.

“Of de vertaler het nou wil of niet, al zijn vertalingen weerspiegelen zijn persoonlijkheid, of zijn gebrek daaraan.”

(Miguel Saenz, literair vertaler Duits – Spaans)

De woorden zijn niet alleen betekenisdragers, maar hebben een associatie, een klank, een ritme en een kleur.

Vertalen is keuzes maken.

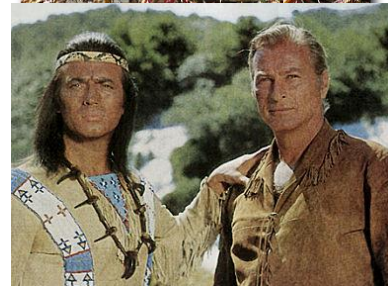
Reden genoeg om al deze keuzes soms zichtbaar te maken en vertalers een podium te geven als belangrijke spelers in het literaire veld – zonder hen zou meer dan de helft van alle boekwinkels leeg zijn.

§

Het thema zichtbaar/onzichtbaar vond ik als kind al interessant.

Elke zondag ging ik met mijn vader wandelen en op de terugweg mocht ik 10 Pfennig in de kauwgomautomaat aan het begin van het bos stoppen. Maar op een dag kwam er in plaats van kauwgom een ring uit. En met deze ring was iets bijzonders aan de hand. Je kon er namelijk onzichtbaar mee worden. (Ik zal dat nu niet voordoen, wie weet wat er gebeurt ...)

In die tijd was ik erg verliefd op Winnetou en Old Shatterhand, ik kon maar niet kiezen. En toen besloot ik om een tijdje met ze op reis te gaan, onzichtbaar natuurlijk. Je ziet hier een foto van ons. Als je heel goed kijkt kun je me misschien heel vaag zien, aan de rechterkant. Dat moet ik nog erbij zeggen: als ik mijn ring droeg dan was ook mijn paard onzichtbaar, heel handig.

1. Old Shatterhand, Winnetou en ik (onzichtbaar), Diersfordter Wald 22 mei 1976

Op een zwoele zomeravond reden we door mijn stadje op zoek naar een geschikte plek voor de nacht. Dat bleek toevallig onze tuin te zijn. 's Avonds zaten we rond het kampvuur te eten. Old Shatterhand nam een hap van het knapperige, geroosterde vlees en zei: “Deze buffel smaakt vreemd, wat jij, Winnetou?”

Winnetou proefde aandachtig: “Heeft iets vogeligs, maar toch ook beetje buffel. Maar is niet buffel niet, wel lekker.”

Dat klopte, bij gebrek aan buffel die ze natuurlijk gewend waren in het Wilde Westen had ik bij slagerij Möhlmann op de hoek kipfilet gekocht. Dat had ik best willen uitleggen, en ook dat dat buffelige hem in de gerookte barbecuekruiden zat. Maar ja, ik was onzichtbaar.

Toen het vuur laat op de avond nog maar zachtjes smeulde maakte Old Shatterhand zich gereed voor de eerste wacht, terwijl Winnetou richting tent ging. “Old Shat”, riep hij. “Kijk eens deze tipi! Zo'n mooie heb ik nog nooit gezien! Hij trotseert de wind zo fier als een pauw en de kleur lijkt op de gloeiende avondzon!”

Old Shatterhand kwam bij de tipi staan en voelde aan mijn oranje tentje. “Welk dier heeft zo'n prachtig dunne en toch sterke vacht?”, mompelde hij. Weer vond ik het jammer dat ik niet even kon vertellen dat ze bij Kaufhof heel erg leuke tentjes hadden, en dat ik erg blij was geweest toen ik er één cadeau had gekregen.

Vertalen lijkt soms wel op onderweg zijn met je helden en ze door allerlei situaties manoeuvreren die soms een beetje anders uitpakken omdat ze in een ander land terecht zijn gekomen, in een andere taal. Dan heb je wat aanvullende kruiden nodig om dezelfde buffelsmaak te krijgen of je hebt een meevaller omdat je in jouw taal nu eenmaal erg goed tentjes kunt bouwen.

Daarbij moet je altijd wel ontzettend uitkijken dat het resultaat niet hierop gaat lijken:

2. Onderweg loert veel gevaar

3. Links: Pierre Brice en Lex Barker, rechts: Hans-Joachim Klein en Eric Nisius.

Je helden moeten zichzelf kunnen blijven en het uiteindelijke doel is om ze veilig thuis te krijgen. En dit thuis bent u, beste lezers.

§

Tussen de sprekers door ziet u zo dadelijk twee korte animatiefilmpjes van Klaske Oenema. Na afloop is er een rondetafelgesprek olv Joost Baars. En dan geef ik nu het woord aan mijn bloedbroeder en-zusters, achtereenvolgens: Roel Schuyt, Miek Zwamborn en Paula Stevens. Veel plezier! *Ugh.*

Andrea Kluitmann

Do 22 mei in Boekhandel van Rossum te Amsterdam

Vertalersgeluktournee, april-mei 2014